

Мадярська делегація на сяткованню
освободительної війни 1848 на Подкарпатю

Презентація Календаря-Альманаха 2009
у VIII районі Будапешта

Русины у гостях у гімназії ім. Шандора Вереша
у Ференцвароші

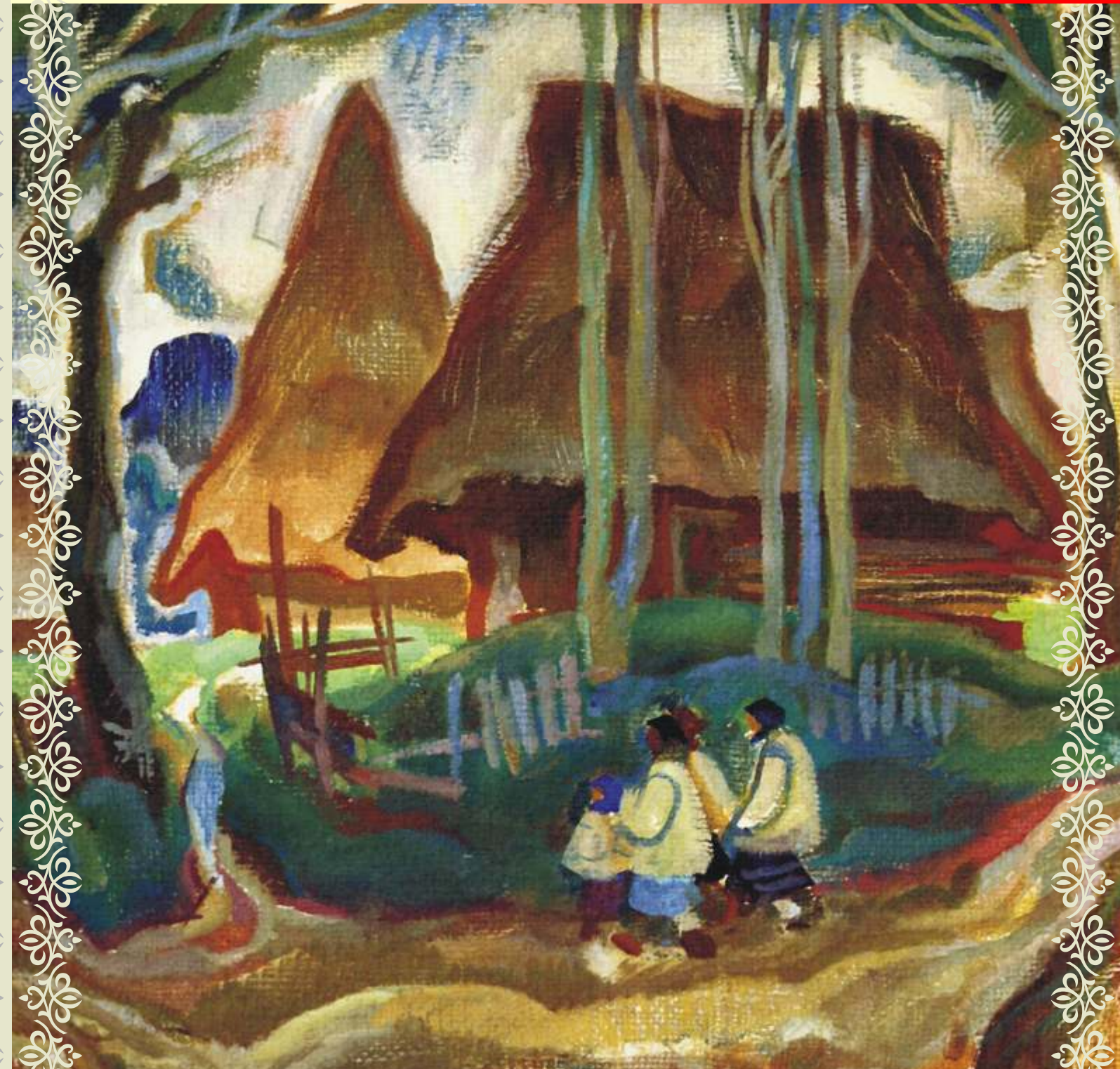

На укладці: картина Василя Скакандія "Верховина" 1978 р.

РУСИНСЬКИЙ RUSZIN VILÁG SVÉT

річник VIII. число 78., март 2010
VIII. évfolyam 78. szám, március 2010

*Антоній Годинка и языкові проблеми
на Подкарпатю у 30-х роках XX сторочя*

Антоній Годинка и языкові проблеми на Подкарпатю у 30-х роках ХХ стороччя

Часть I.

Руська и украинська інтелігенція, котра у началі 1920 рока емігрувала на Подкарпатя вуд пришедших ид власти большевикув, оказала влияніє на духовное житя русинув. Ряды емігрантув на Подкарпатю поповнила и галицька інтелігенція, котра не хотіла признати возроджіння Польші, як державы, пуся первой Світової войны. Представителєм сьой части був Иван Панькевич (1887-1958) – лінгвіст, фольклорист, историк літературы, котрый при подпорованю чеських властей сыграв значительну роль у карпаторусинському школстві и у украинизації русинув.

9 мая 1920 рока у Ужгороді українофілы Августин Волошин, Юлій Брашайко, Августин Штефан, Ілля Гаджега, Гиядор Стрипський под руководством украинських емігрантув організовали по приміру галицьких культурных обществ Общество „Просвіта”. Ціллю Общества „Просвіта”, котрое провозгласило себе общественным культурным обществом, было книжное издавательство, організація бібліотек, аматорських театрув, хорув, музыкальных ансамблюв, земледілческих обществ у варошах и у селах. Русины, котрі стали членами „Просвіты”, сознательно признавали себе украинцями и раховали русинський язык, на котрому говорили тогды русины, безкультурным у сравненію из развитым украинським.

Общество стало издавати часопис „Науковий зборник”, у котрому у булшости печаталися труды живущих на Подкарпатю украинських емігрантув. Уже у осени 1938 рока Просвіта, кромі Унгварського центра, мала 8 організацій у провінції, 250 бібліотек, 150 аматорських народных театрув, булше ги 100 хорув, коло 20 оркеструв, 50 спортивных обществ. Число членув Просвіты перейшло за 16 000.

Общество им. А. Духновича організовалося пузніше, лем 23 марта 1923 рока у Унгварі. Сесе Общество было організовано из ціллю сохранения традицій Общества св. Василия Великого, котрое возникло ищи у 1864 році, было русофільським и за період свого существованія было двічі реорганізовано. Його основателями были Антоній Бескид, котрый був губернатором Подкарпатя, Петро Гебей, греко-католический епископ, Симеон Сабов, каноник, Йосиф Камінський и другі. Первым председателем Общества був избранный Евменій Сабов (1859-1934), историк літературы, греко-католический священник, намістник Угочанського комітата, котрый занимал сись пост до сьой смерти. Послі нього председателем став секретарь Общества Стефан Фенцик (1892-1946). Цілі

Общества им. А. Духновича были у даякуй мірі идентичні из цілями Просвіты, айбо осуществити їх хотіли не на украинських основах, а на руських. У 1930 роках Общество им. А. Духновича мало уже коло 30 000 членув, читалень было 300. Общество издавало сьой роботы по-руськи. У 1923-1924 роках издавался „Карпатський Край”, затым из 1928 до 1933 рока – Карпатський Світ. Оба часописы содержали діла читателюв цінні матеріалы, айбо авторами їх у булшости были руські емігранты, живущі у Празі. Айбо слід указати и на разницю межі Обществами - русофільським им. А. Духновича и українофільськов Просвітов. У Обществі Духновича состояла демократический мысляща русинська інтелігенція. А у Просвіті - старші священники и консервативні елементы.

Третье направление – національное русинское - у 1920-х роках было нібы оттиснуто набук и усилилося лем у конци 20-х рокув. До сих часув літераторы писали на трьох языках: по-руськи, по-українськи и на містному русинському языку. Позад сього був такий языковой хаос, ош послівоенна генерація (маєся ввиду генерація пуся первой Світової войны) ни еден язык не могла добре усвоити. Чехословацькі власти испершу поддерживали як русофільськое Общество им. А. Духновича, так и українофільську Просвіту, из ціллю розділа русинув и обы пресічи розвитіє єдиной русинської мысли. И при тому чехословацьким політикам удалось противопоставити сисі два направления натулько, ош русофілы и українофілы даже не читали пресу еден другого, так што не могли даже оказати даякое влияніє еден на другого.

Выдаючимися поставами русинського языка и культурного направления были Антоній Годинка и Гиядор Стрипський, котрі у сисі роки дуже внімательно слідили за положенієм русинського народа, формованям його судьбы и дуже много изробили діла його духовного розвитку. Антоній Годинка у 1913 році издав свою знаму книгу „Утцюзнина, газдуство и прошлость южно-карпатських русинув”, котра затым была переиздана у 2000 році. У ній знамый ученый писав: „Обы гром ударив у тых предателюв, котрі ввели у заблужденіє русинський народ. Они были тыми, котрі запалили пекло и обскакали огонь. При тому намалёвали “чорта на стіну”, котрый затым и появився и перенос корінных жителюв „у єдну чужу, досі ищи неизвістну державу”, то єсть у Чехословакію. Согласно Годинці, русины у 1913 році, сидячи у горячуй смолі, умлівавуть, пахавучи сись запах обіцяного їм рая. И

при тому чекають вуд них, обы они добрі себе чувствовали, так як у Мадярщині, де они фактично были дома. Крім того, розпротраняють того, ош русины освободилися вуд мадярського іґа... Айбо їх вудорвали вуд Мадярщини и подчинили чужим властям". По поводу будущности русинув Антоній Годинка майбулшов опасностѣв раховав того, ош каждое направлєніє на Подкарпатю (русофільськєе и украинофільськєе) составляє свої граматикы, частично їх придумє и хоче достигнути того, обы ушыткі їх розуміли. „Из цілого світа избралися у шерєг братя-славяне и так нас заповонили, ош майже не можеме уже поміститися – и каждый на свому языку пише. Так, мы, бідні автономісты – не мавучи автономію – сталисьме настоящим славянським Вавилоном ... 800 рокув жилисьме, былисьме „угророссами". А теперь нас кличуть „мадяронами" – што за слово – якраз тоты, котрі недавно нас высміювали у цілому славянськєму морі. Айбо мы все-таки были".

Гиядор Стрипський у свому пузнішому творчєськєму періоді у 1930-х роках, перевув на русинський язык „Вручаніє". У кунци 1920 рокув середні слої русинського населєня уже розочаровалися у украинськєму направлєнію. По данным окружных културных обществ вуд 1 марта 1929 рока 47,2% было русинських обществ, число руських было 28,6 %, украинських, 11,6% мадярських, 2,8% - чехословацких, .4% - німецких, 8,4% - змішаных русинськє-мадярських, вадь русинськє-чехословацких. По данным 28 децембра 1928 рока національний состав културных обществ на Подкарпатю отражає идентичну картину:

Читательські круги – Общество им. А. Духновича – 168, Просвіта – 101, районні – 37, мадярські – 26, чехословацкі – 6, німецкі – 3, иншакі общества – 20. Бібліотеки: Общества Духновича – 152, Просвіты – 103, районні – 136, мадярські – 25, чехословацкі – 14, німецкі – 3, иншакі общества – 20. Аматорські театры: Общества Духновича – 79, Просвіты – 43, районні – 29, мадярські – 36, чехословацкі – 15, німецкі – 6, иншакі – 17.

Музыкальні колективы: Общества Духновича – 24, Просвіты – 9, районні – 1, мадярські – 6, чехословацкі – 12, німецкі – 1, иншакі – 4. Хоры: Общества Духновича – 23, Просвіты – 15, районні – 19, мадярські – 15, чехословацкі – 27, німецкі – 1, иншакі – 4. Разні міроприятія у 1928 році:

Обществом Духновича проведено 3151, Просвітов – 718, районными – 649, мадярськими – 382, чехословацкими – 34, німецкими – 2. иншакими – 214.

Руководство Общества Духновича у октовбрі 1930 рока остро критиковало украинофілув, и вуд того часа постоянно возбуждався интерес за національні цілі.

Общество Духновича тісно сполотрацовало из Автономным Земледільчєським Союзом, котрым руководив И. Куртяк, из Націоналнов парохійов Карпатороссув и Русинським Обществом Учителей. У 1932 році Общество Духновича зачало выдавати Карпаторусскій Голос, новинку, котра вудзеркальовала автономні національні русинські взгляды и духовное єдинство карпаторусинськєй интелігенції. Таким образом, на фоні двох вышеуказанных обществ соперничали межи собов два языкові направлєнія: руський и украинський языки. Сєсю ситуцію дуже добре вихосновали чехословацкі власти. Они поддержовали оба направлєнія, хоть и не знали, котрое окачеся звирьху. Заки русины были заняті бесплодными языковыми спорами, на Подкарпатю беспрепятственно йшла чехословакизация. У тот же час, у 1937 році чехословацкий

Др. Йозеф Ботлік

отділ народного ошколованя, не знати из яких побуждєній, організовав у школах Подкарпатя референдум по языковому вопросу. У ушытких школах мали голосовати вадь за граматикку, составлену председатєлем Общества Духновича Евменієм Сабовым, вадь за граматикку Ивана Паныкевича, украинського ємігранта из Галиції. У голосованю побідила граматика Е. Сабова (70%), за украинську граматикку проголосовало лєм 15%, а других 15% совсім не интересовал языковый вопрос. При голосованю отбылося и такое, ош у началнуй школі родичі голосовали за украинський язык, а у середнуй – за руський. Айбо пак чехи объявили результаты несерьезными. Хоть Общество А. Духновича мало булше членув (майже удвічі), у 1938 році Просвіта натулько усилилася, ош стала влияти на політику Подкарпатя и безжалостно обращалася из ушыткими, кто ставав на її пути.

У чому криєся успіх українськєй орієнтації? У перепису населєня 1930 рока украинцями записалося 2355 чоловік. У кунци XIX и у началі

XX століття українофілів представили Калман Жаткович, Августин Волошин і Гиядор Стрипський. У 1918-1920 роках українофілы усилилися у перву очередь у Мараморощьскому комітаті братами Бращайками, Августином Штефаном и особенно поселившимися на Подкарпатю украинськими емігрантами. Они у основному діяствовали у учительських кругах – школа - власть. Они привлекли на свій бок Августа Волошина, священника, директора учительської семінарії у Унгварі, тым самым дустали можливість воспитовати учительські круги у свому дусі. Емігрантам удалося достигнути того, ош ошколованя стало отбыватися у украинському дусі у учительській семінарії у Унгварі, у берегувській гімназії, у мукачовській торговельній школі, у севлюшській, иршавській, великобычковській, раховській городжанських школах. Майспособні студенти стали учитися у Празі на украинських факультетах и у інших чехословацких высших школах, де організовали українофільські общества. Крім того, украинствующі круги дуже основательно занялися організаційов украинського двіганя, де языковой вопрос був лем поверхностным. Корінні русини не замітили приготовлені укрийнцями духовні капканы. Они были затягнуті у боротьбу, котра была подобна и на теперішню межи Києвом и Москвою. При руському и украинському направленьях существовало третьюе, так называемое „русинськoe”, вадь „угро-руськoe”, представителі котрого хотіли поступенно розвивати свій язык. Сесе направленья не принимало тоту ситуацію, коли у єдній и туй же школі на Подкарпатю єден учитель учив по-руськи, а другий по-українськи, бо тысячолітньое сосуществованіє из мадярами не уничтожило у народі їх русинський язык. Сись язык раховався тоже „руським”, айбо не „московським”, а тим булше – не киевським. Сесе був спеціально русинський язык, на котрому булшесть людей розумілася єден из другим, ліпше, ги на языку мовковських вадь киевських емігрантув. Перед первов Світовов войнов на свому карпато-русинському языку говорили проповідь попы, а основов языка была азбука А. Волошина. Предвоєнні писателі – угороссы глядали жерела у произведениях русских (російських писателюв). Они обробляли сисі произведения и так предствляли русинам. Ид украинським произведениям обращались дуже мало, мож казати майже нѣт.

Таким образом, на русинський язык не повлияли ни руський, ани украинський языки, бо на ньому говорили и проповідовали греко-католическі священники, учили учителі, говорили служащі, селяне. Русини осознали, ош они мавають дашто родственное из руськими, украинцями и из поляками. Айбо осознали и того, ош так як много столітій они живут у восточных областях

Карпатського Бассейна и у основному позад греко-католическої віры и геополітически, економічески, культурологічно они уже неотділимі вуд латинської духовности.

На Подкарпатю, пуд час Чехословачії, позад подогріваємого властями языкового спора, особенное значеня мало появленіє у началі юнія 1940 рока у Унгварі нової граматики. Граматику составила лінгвістична комісія под руководством Шандора Ильницького.

Грамматика была утверждена у фебруарі под назвов „Грамматика угро-руського языка для средних учебных заведений”. Выдаватель, правительственный комітет, председателём котрого був Юлій Марина, 15 юнія 1940 рока загнав 2 екземплара премьер-міністру из таков примітков, ош... „дав діла обязательного хоснованя грамматики у діло-производстві и ошколованю”. Сесе подтвердив у выданому 20 августа розпоряженію Жігмонду Перені, правительственный намістник, по котрому вуд 1 септембра, т.е. у 1940-1941 учебному році мож буде хосновати у школах Подкарпатя лем „Граматику угро-руського языка”.

Того же 15 юнія Перені загнав усдно из памятным примірником письмо премьер-міністру Палу Телекі, у котрому выразив надежду, ош хоснованя грамматики „скоро укаже положительный результат, бо из єдного бока прекратиться языковой спор, котрый продовжався 2 десятилітій, и также даст возможность нашим русинам далше розвивати свій материнський язык, и буде препятствовать влиянію чужих (руського и украинського языкув). У конци просив премьер-міністра, обы увідомив обязательно про хоснованя подкарпатського офіціального языка ушыткі офіціалні державні уряды и органы власти.

Сесе и не треба было дуже просити, бо Пал Телекі усе був за вто, обы національні меншины, живуці у Мадярщині, мали юридическое право на ошколованя на свому языку. По поводу сього, 15 марта 1940 рока, вун просив державных урядовцюв, органы правопорядка, учителюв, даже священникув, относиться из терпінієм ид національным меншинам, крім того, настоятельно просив научитися національному языку, обы могли свободно говорити из народом. Пузніше, 2 юлія, премьер-міністр на общому собранію правительства заявив, ош треба проводить достойну меншинову політику, власти не смівуть вляти ни на кого, якої національности бы не був чоловік, вадь вляти на родичув у выборі школы. Державным урядовцям треба буде здавати экзамен по языку той меншины, де несе службу.

*Др. Йозеф Ботлік
Товмачила Др. Маріанна Лявинец*

Презентація Календаря-Альманаха 2009 у VIII районі Будапешта

2 фебруара у резиденції Русинського Меншинового Самоуправління Йожефвароша у Будапешті состоялась презентація уже десятого за шором видання Русинського Календаря-Альманаха 2009. Собравшихся привітствовав председа РМС др. Янош Сабо и ушыткі члены самоуправління. Честь презентації нашого видання выпала Анні Ш. Бенедек. Дасме її бесіду:

*Сердечно привітствую
ушыткых зобравишихся!*

Я Анна Ш. Бенедек. Многі роки я была руководителём Русинської Бібліотеки (при ВРМС), аж до рожденья дітей (у маю 2010 рока плануу продовжити роботу – прим. ред.). Мені выпала велика честь представити Русинський Каледарь-Альманах 2009, дякувучи мому нянькови – Андрашу Ш. Бенедеку – почетному русину, Подкарпатського походження, историку культурознавства. Презентація сього видання часто была його задачов. На жаль, мого отца не стало у септембрі прошлого рока. Муй нянько у тому році привітствовав появленя девятого видання. Русинське Меншиновое Самоуправління Йожефвароша зачало видання русинського Календаря-Альманаха у 2000 році. Начинавучи из 2005 рока видавателями Календаря-Альманаха суть: РМС Йожефвароша, ВОРИАГ, ВРМС. За прошедші десять роков мож видіти много измінений форми видання. Начинавучи из 2007 рока, Каледарь дустав стабільну структуру, характер и форму. Удачна убкладка, из малыми измінениями, присуща и сьому Календарю. Оформлення и структура – мож уповісти – уже стала характернов, традиціоннов. Айбо у сьому році не найдеме у виданю памятни дати на каждый місяць – вмісто них булше міста дустали не ефемерні статі, а актуалні события и інформації, памятни дати появлявуться на боках місячних видань (Русинський Світ – прим. ред.), Русинський Каледарь-Альманах сам по собі прекрасно представляє цінну содержателну часть, файну поліграфію, добру структуру. Мы можеме дяковати за сесе редакторам: проф. Др. Антонію Лявинцу, др. Маріанні Лявинец, Др. Степану Лявинцу и при сьому каждому, кто помуг збирати матеріали и подпоровав видання (ВРМС, СРМС, РМС районув). Листавучи сесе квалітне видання, око читателя радує не лем

гармонічна убкладка, айбо надовго тішать нас и впечатлення вуд цвітних вкладок из репродукціями наших знамых малярув, наприклад, творы малярської династії Манайло и др.

Айбо туй мож видіти репродукції не лем великих майструв прошлости, но и творчески доробки межнародных пленерув русинських художников. Сесе наводить на гадку, ош мож надіятися на поповнення и продовження молодыми русинського малярства, котрое має серйозні традиції. Йсе особенно радує, бо художественное искусство служить ширеню меншинові культури также, як и музыка у своей первісній формі, бо не потребує товмаченя.

Нараз мож видіти тоту організаційну роботу, котру проводить русинська община Мадярщини на царині сохрания идентитета. Такі регулярні акції, сята, торжества, конференції, фестивалі, як Сято Русинув Мадярщини, памятна конференція посв. Антонію Годинці и др., консолидують усе общину у майбулшому числі. Прошлорочный межнародный фестиваль Русинських Філмув, Межнародный Пленер Русинських Художников, файный примір тому, ош на царині візуального искусства майлегше мож сокотити культуру, ширити її через гатары. Айбо при сьому наша русинська община намагаться много зробити у интересах русинського языка, печатаня видань. Так уже не лем раз спомнянута новинка Русинський Світ, а и книговидавательства діяльність охвачувать усе майширший круг общины. При сьому уже дуже актуалным стає вопрос кодифікації русинського языка у Мадярщині. Сись процес дустав новый перспективный импульс. Робоча група кодифікації русинського языка у Мадярщині пуд руководством Михаила Капраля согласно принятому плану кодифікації наперво приняла и утвердила русинську азбуку, пак завершить роботу над появлянием русинського розговорника, словаря и граматикы. Достойным признания и дає повод ид оптимізму и тот факт, ош Русинський Альманах появляється на материнському языку уже десять роков.

Побзерайме, ош што представляє нам сесе видання. Майнаперво булша часть посвячена 90-тироччу повернення Подкарпатя ид своєю Утцюзни-

ні Мадярщині (де русини жили тисячу років – прим. ред.). По сьому поводу у сьой части представлені депутати Подкарпатської Руси у Мадярському Парламенті 1939-1944 рр. Дуже хосенно туй подобрані факты, котрі накурто, айбо по суті представляють велику діяльність сих постав. Межи нима мы можеме увидіти знамых представителей інтелігенції того часа, котрі проводили свою діяльність у шиляких областях общественно живота. Так наприклад, туй мож читати інтересні факты діяльності лідера русофільських намагань – Андрія Бровді, Георгія Бенце, знамого композитора, священника, духовника Иоанна Бокшая, Михаила Лемка, Стефана Фенцика, (Дюлу) Юлія Фёлдеші, Ендре Корлата, мученика за віру и греко-католицьку церков – Евгения Ортутая, Одона Зегору. Сись період исторії, не позиравучи на свуй доста куртый час, має дуже

великоє значення у исторії русинув. Не позиравучи на вто, ош автономію Подкарпатя не дустало и поныні, ишпен у Мадярщині признали повноправность существованія русинського братського народа, его языка, подпорovali захорону народної культури, розвой писемного языка и накулько позволяли воєнні обстоятельство, намагання поліпшити газдувство – у чому выпала велика роль політичному представительству – депутатам Парламента.

У далшуй главі Альманаха представлені лавреаты премії Антонія Годинки 2009 рока. Гратулуєме сьому признанію за їх діяльність о. Иштвану Челені, проф. Ивану Попу, Йолані Стринській, Анні Кедик, Легелу Донату, Post umus музыканту Тибору Боніславському.

У далшуй части слідує подбор матеріалув про живот и діяльність великих русинських поетув, межи нима: поет Иван Сільвай. Михаил Томчаній, губернатор Константин Грабарь, Едмунд Бачинський, писатель духовник Евгений Фенцик, філолог Евменій Сабов – председа Общества им. А.

Духновича. У сьой части опубліковані и дакотрі доклады, котрі прозвучали на шиляких конференціях прошлого рока. Межи матеріалами памятной конференції А. Годинки – можеме читати и доклад мого нянька „Антоній Годинка – ученый другого періода реформ”. Дальші доклады: Иван Поп „Русини и державно-церковна політика Мадярщины у часы князя Гийзы и короля Иштвана Первого”, из матеріалув научної конференції „Опыт и проблемы національного самоопределения русинув” представлені доклады проф. Ивана Попа, Димитрія Попа, М. Юрасова, проф. М. Фейсы. Тематика конференції посвячена вопросам самоопределения русинського самосознання через освітлення исторических событий освободительной войны мадярув, значимости русинув, як майвірнішого народа *gens fidelissima*, значимость и сліды русинув у державах Середньої Европы, освітлена тема руських територій у составі Мадярського королівства у середньому віці, тема русько-русинських языковых взаимних влияній. Достанеме такой и представлєніє про тоты изгядованя, котрі не занимаються вопросами ества русинського національного самосознання. Видко, ош виданя дає терен и діла шиляких концепцій, тым самим помагать научним изгядованям, котрі мають прийняти во вниманіє разні точки позора у цілях прийнятя консенсуса.

У розділі публіцистики мож читати за русинську прозу (М. Федорко), за музейні рукописи Андрія Бачинського (Л. Філіп), и накониць туй найдеме и куртый бібліографічний опис научных видань модерної мадярської публіцистики (М. Капраль), у котрому мож прослідити путь научників, начинавучи вуд Александра Бонкало и Антонія Годинки аж до научної кафедри Ниредьгазы и єї руководителя Иштвана Удварі, його сотрудника Игоря Керчі. При сьому туй ся описувуться и направлєнія далшої роботи по кодифікації русинського языка у Мадярщині (за котрі говориться у спередслові самого виданя).

Заключителна часть Альманаха не так научна, айбо из точки позора сохранєнія русинської меншини, содержит не менше важні статі. У туй части Альманаха, котра посячена традиціям, найдеме превосходно иллюстрованое описаня высоквалітных работ, котрі демонструють традиції выготовлєня писанок – дякувучи статі Мирона Жироша.

Такі и подобні таким, милі народні традиції, помагавуть нам сохранити сокташі наших предкув, а тым самым помагавуть нам у сохранєніи нашого идентитета. И накониць, виданя завершають дві казкы. Як молода мама, я так вижу, ош казкы на материнському языку (на русинському) суть єдным из майліпших можностей діла захорони языка и культуры у русинських родинах у Мадярщині. Приміром сьому можу привести того, ош муй няньо ищи и у старшому віці був годен вспомнити слово у

слово казки, котрі йому казала його мамка, котра ся родила у Америці, на англійському языку.

Итак, мы видиме, ош русинський Альманах, котрый отчасти сохрание традиції зборникув XVII стороччя, вобрав у себе богаті теми из шилияких областей. Русины, лишени свої Утцюзнины, котрі не позад свої хибы, у наші дны мавуть создати свою научну основу и при тому передати культурні традиції и язык новому поколіню, дустануть у сьому велику помуч вуд сього зборника. Мусай было веречи мост через бездну межи високооціненными роботами професорув и межи простыми людьми, котрі лем стоять на порозі пробужденія свого національного самосознанія. Но як сьме згадовали выше, у період повернення Подкарпатя ид Мадярщині, стало ясным, ош основа фундамента истории русинув лежить у розкрытію проблем каждоденного живота, и тым самым сись подход стане основов будучности русинув.

Желаву русинській общині Мадярщини, обы сесе файное и содержательное выдання дало їм тверду основу у їхньому стараню у намаганю сохрания свого самосознанія!

Члены нашої общины из великим интересом слухали презентацію, обмінялися мненіями и пожеланіями. Позад реорганізації и позад маймен-

ных фінансовых возможностей Фондація Національных и Етнічных Меншин Мадярщини у 2010 році не выписала грант на издавательство Календаря-Альманаха. Завто одинадцятий за шором Календарь издавателі будуть выпускати за свої кошты, майже на сись раз буде двоязычным – русинсько-мадярським.

*Анна Ш. Бенедек
Товмачив др. С. Лявинец*

Епископ Алексій Повчий (1816-1831)

Алексій Повчий був сыном священника. Родився у 1753 році у селі Кокод, Бігарської жупы. Гимназію закончив у Великому Варадині, теологію у Відні, у Барбареумі, у 1789 році був посвящений у иереї. Затым був назначений архиדיяконом, а у 1800 році каноником Великовародинського капітула. 8 марта 1816 рока був назначений Мукачовським епископом, утвержденый апостольським престолом 2 августа 1817 рока. У епархії обсталася памнять про епископа Алексія, як про румуна, но якраз при ньому у семинарії пастырське богословіе зачало преподаватися по-руськи. Другі предметы преподавалися по-латыні. Епископ Алексій організовав інтернат-конвикт діла сирот священникув, діла чого пожертвовав часть своих доходув.

У 1823 році вуд Мукачовської епархії были узяті 72 румунських прихода и передані румунській уніатській Велико-Вародинській епархії. Епископ старався про матеріальное забезпечення парохій. Пуд час епископа Алексія був поставлений вопрос про „ядение мяса монахом”. Монахи-василияне до того часа держалися обычая Восточної церкви и не їли мяса. Но у тых случаях, коли они были у миру по ділам службы, вадь посіщали

родичув, они дустали у 1819 році право вуд генерального капітулярного вікарія Григорія Тарковича їсти мясо. Алексій Повчий послі довгих переписок из Ужгородським епархиальным синодом, котрі ни до чого не привели, дав розказ про „ядение мяса” монахам у монастырях.

Епископ Алексій Повчий приняв активное участие у формованю нової Пряшовської епархії, высвятив у 1818 році у Красному Броді її первого епископа Григорія Тарковича. Вун много изробив діла розвитія школьного ошколованя русинув, старався про основаня школ, про выдання церковных книг. Вун поддержовав В. Довговича и М. Лучкая, помуг А. Духновичу обустроитися у Ужгороді, коли тот позад епископа Г. Тарковича мусів пуйти из Пряшова. Быв основателем фонда діла оплаты учителей Мукачовської школы из тым условием, ош у ній буде преподаватися руська література.

*Архимандрит Василій Пронін
История православной церкви на
Закарпатье.
Адаптовала Др. Маріанна Лявинец*

Анатолій Кралицький — священник, прозаїк, етнограф, журналіст

Імня Анатолія Кралицького, игумена Мукачовського монастиря, ищи у началі ХХІ стороччя раховалося майже забытым імням и отцюзнянуи исторії. Айбо и теперь, хоть уже маєме роботы даяких изглядователюв про літературное наслідіе А. Кралицького (канд. ф. наук В. Падык, проф. Я. Штернберг, Л. Ульченко), його великое літературное наслідіе чекає на детальное изглядованя.

А. Кралицький родився 12 фебруара 1834 рока у селі Чабины (Словакія) у истока рікы Лаборец, на березі котрої живуть русины. Началное ошколованя дуства у сосідньому селі Красный Брод, котрое было уже знамым у Австро-Мадярській імперії и за її гатарами, бо там находився Краснобродський монастирь — духовный и культурно-просвітительський центр тогдашньої Угорської Руси, у котрому проходили подготовку до будущого монашеского житя молоді юноші и у котрому пузніше о. А. Духнович основав перву на Подкарпатію бібліотеку. У 1851 році А. Кралицький став у Краснобродському монастирі кандидатом у монахи и у тот же час преподавав катехизм у школі при монастирі. Свої студії пузніше продовжає у Маріяповчанському (1854-1856), а пак назад у Краснобродському монастирях (1856-1858).

У 1858 році отбылося його постриженя у монахи у Пряшові. Тогды вун выбирає собі монашеское імня — Анатолій (при рожденії його нарекли Александром).

Высаятив Кралицького пряшовський єпископ Йосиф Гаганец. У конци того же рока вун, як монах, отбыває у Маріяповчанський монастирь, уже як преподаватель церковної исторії и каноничного права. Айбо вызначна творческа діятелность А. Кралицького повязана из мукачовським періодом його жизни. У 1863 році вун переходить у Мукачовський монастирь наставником до монахув, дале служить як „игуменський тайомник” (секретарь игумена), а из 1869 рока до кунця своего житя є игуменом монастиря. У 1888 році выборный Собор иноческого чина, який отбывся у Маріяповчанському монастирю, продовжив полномочія Кралицького на должности игумена Мукачовського монастиря. Умер А. Кралицький 11 фебруара 1894 рока, похоронений у крипті коло монастирської церкви.

А. Кралицький, крім примірної духовної

діятельности занимався літературнов творчеством. Первым замітив способность юноши и талант до исторії и літературы А. Духнович. Кралицький раховав Духновича своим наставником и на протяженії своего житя, каждый раз, коли був у Пряшові, не забывав из ним стрічатися, а по смерти Духновича написав його перві біографії.

У літературный світ А. Кралицький войшов як автор романтических розказув. Сочасники раховали його талантливым етнографом, новинарем,

историком-русиністом, літературознателём. А. Кралицький ушыткое житя посвятив культурному возрожденію русинув, вун жадав своим творчеством вліяти на сознаніе своих краян у опріділенію идентитета. При тому, А. Кралицький орієнтовався на Росію, як и многі будители, авторитет якої у Европі був доста высоким. У тогдашних політичных условиях сесе было цілком природным не лем діла русинув, а и діла других словянських народув. Ідея словянської солідарности пановала у общественно-політичных настроєніях інтелігенції сих народув, и

сесе наклало печать на їх творческу діятелность, естетичні орієнтиры и на сформованя языка. Завто А. Кралицький, переслідувачи ідею духовної єдности словян, завязав тісні контакты из представителями інтелігенції словянофільської орієнтації у Лембергу, Петербурзі, Москві и также из словацькими и чеськими літераторами, из словянськими діятелями у Будапешті и у Відню. Сисі контакты дали можливість А. Кралицькому быти представленым на страницах пресы сих регіонув. Особенно много своих творув вун напечатав у лембергських виданях: „Зоря галицькая, яко альбум на год 1860”, „Галичанин”, „Слово”, „Новый пролом”, „Новый галичанин”, „Беседа”, „Науковый сборник”, у віденських виданях „Вестник”, „Отечественный сборник”, айбо майбулше печатався на страницах містної пресы: у новинках: „Свьтъ”, „Новый свьтъ”, „Карпаты”, „Листокъ”, у календарях місяцесловах. На протяженії жизни А. Кралицькому удалося выдати булше ги 300 публікацій — розказув, очеркув, статей, фолклорных записув, коментаріюв и т.д.

Художественное наслідіе А. Кралицького ссоставляють розказы („Пастырь у полонинах”, „Федор Петрюк”, „Князь Лаборець”, „Казнь неба”, „Свято-Юрський монастирь в Ливадії”, „Абеляр и

Гелоиса”, „Дяк”, „Прометей”, „Моисей”, „Сільський учитель”, „Іван”, „Пиявиця”, „Роспятие перед судом”, „Бритва и мыло”, „Султанський суд”, „Югословянські амазонки”, „Екзекутор”, „Фон Минкач”, „Житейские дразгы” и другі. До днись важным автобіографічним жерелом є його труды: „Русины Лаборские в Угорщине”, „Свадебные обряды у Шаришских словаков”, „Етнографические мысли из быта Угорских Словаков”, „О современном положении русских в Угрии”. Творы А. Кралицького є важным жерелом минувшини русинув, їх культурных пам'яток, визначных особностей, монастирюв и т.д.

А сесе є десятки работ про ушыткі монастирі Угорської Руси, очерки про епископа В. Поповича, протоигуменов М. Шугайду, М. Микиту, И. Зейкана, И. Скрипку, И. Базилевича, діятелюв: А. Коцака, Ю. Венелина-Гуцу, П. Лодія, М. Балудянського, А. Духновича, И. Раковського, Т. Легоць-

кого и др. Особенно цінным є запис наблюдений Кралицького по поводу интереса ид русинам инших народув. Маєся ввиду його отзывы на систематичні работы мадярських учених на страницах Будапештских журналув, труды про русинув словацького историка Ф. Сасінка, палеографічне изглядованя Мукачовської псалтырі руськими учеными И. Средневським и И. Соколовым, німецькоязычне виданя про русинув, котроє появилось у Відню и др. Так много изробив А. Кралицький во имня свого народа – русинув. А де сесе теперь мож прочитати? Хиба што у архівах! Айбо архів – сесе привілежія діла избранных. А другим, видно, треба ищи почекати... ліпших часув.

Валерій Падыак

*Календарь красзнавчих и політичеських дат
на 2004 рук.*

Нова книга Штефана Ладизінського

Видавельство Русинської Оброды у Словакії выдало співник Штефана Ладизінського **Русинські перлы – трьома голосами**. У нёму уміщені ліричні співанкы, рождественські колядки и єдина балада. Мелодії автор розписовав на три голоса, они также можуть быти ухосновані діла хорової інтерпретації. Пісенник содержит у основному співы из запад-ных русинських регіонув Словакії (Стара Любов-ня, Бардійово, Свидник). Про отношеня автора ид русинському співу и культурі много уповість спередслово автора ид співнику: „Дахто бы уповів: бідный народ. Днесь то є убогий народ, котрый добыв свободу, думать при тому, ош булший є, кидь утиснений и убогий у минулости. Думау, ош Русины не были ни булше, ни меньше утиснені, ги другі менші народы, котрі живуть у окруженю, вадь у сусідстві великих. Може то и є звыкла судьба менших етнікумв на планеті Земля”.

Убогий народ? Но часто наші люди были голодні пуд біднов стріхов над головов. Айбо убогі? Ньит! Усе были богаты духом и живилися свойов віров... у Бога и у себе. Бо як иншак, без нотної грамоты, без співникув удержали бы тьлько стороч дух Кирила и Мефодія и своє „Господи помилуй!” Як иншак удержали бы дорогоценности свої співаної поезії, котра живить їх щедрі серця и отношеня ид обычному и необычному, веселому и смутному, ид любви и суровости, єдным словом – ид зеркалу собственного богатства сердечного духа. Каждая співанка є перла, котра часто на жаль засыпана порохом, мало коли выгланцьована

баршонём интерпретового майстерства, котра достала дар Божий у виді голоса и музыкальности. Чому думау „мало коли”, кидь, Слава Богу, русинські таланты ся зьявляють, як оживающий заклятый ліс, у котрому и грибы растут, як пуся дождя новых надежд при блисканю свободного рана? Лем завто, ош тых перлув духа – співанок – є тьлько, ош часто їх и не видиме. Они суть розпорошені по тых луках каждоденного живота, айбо мы радше збираєме тоты розцвітші, котрі уже ктось припарадив даром свого таланта и довюв до блискучої популярности. Держиме у живому вінку своих сердець тоті розцвітлі, айбо додавайме до них и другі. Є їх булше, як собі думаєте у исторії русинув, у исторії Словакії и Европы, а у світі мавуть булшое культурное признаніє, як можеме осознати. Много и часто співали наші мамы и бабы при прядках, на хрестинах, на свальбах, при поротю пір'я, при роботі на полю...

А діти знали співати каждой яри, вытяговати як розфарбованных шарканюв до неба своє „Гоя, дюдня, ци заспівайме собі двома голосами!”

А завто, ош віруу у силу теперішнього духа и у талант наших жун и дітей, посвятивим немало часу перебранню золотых зерен, обы ся могли у співі наші перлы озвати и **трьома голосами**. Суть у них мої вечоры и недоспані ночи ... То є и муй скромный дарунок на сохрану и вырощення перлув нашого народа, котрый и при своєю худобности бив и є богачом духа.

Штефан Ладизінський
Інфо Русин, март 2010 №5

У началі 19 ст., у 1805 р., русинський п'яп Григорій Таркович (1754-1841) написав оду, у котрій висловив смілеє припущення по поводу праотчизны словян. Таркович написав такі слова: „Карпат славянов есть истый отец, матери, но розсѣянї дѣти то не хочуть знати”. Іншак кажучи, Таркович образно утверждає, ош именно Карпаты суть праотчизнѣ словян. Як ни чудно, айбо припущення русинського попá пуддержали лем руські историки Карамзин Н.М. (1766-1826) и Ключевский В.С. (1841-1911), хоть и не мали на тот час доста научных фактѣв, котрі бы годни были подтвердити сесе припущеня. Рѣно через 100 рѣкѣв по смерти Тарковича родився Поп Димитрій (1941) (не путати з о.Димитрієм (Сидором), головѣв Сойма), який уже не лем методом дедукції, но главным образом спиравучися на дані тенографії (нова область изслѣдованя людських генотипѣв на основі порѣвняня Y-хромосом и ДНК) утверждать, у чѣм його пуддержує и профессор Поп Иван (Чехія), який, до слова, и консультовов у сѣму вопросі свого брата, што Григорій Таркович, не будучи историком, высловив абсолютно правильное припущеня. (Як видиме, русины иппен так, як и пережє, и теперѣ мусять думати за вишитких словян). Кѣсь годен и не соглашати с высновками братѣв Поп, мы и такой материал надрукуєме, но просиме авторѣв, обы материал бѣв професійным и глубоко научным, материал типа „сѣго не годно быти, бо сѣго быти не годно”, науперед одказуємєся друковати.

Ци мав рацію русинський єпископ Таркович авадь нові аспекти в теорії словянства

Проблема праотчизны словян, їх етногенеза и появы на історичнѣв арені интересує ученых уже много вікѣв. Припущеня и гіпотез на сѣю тему є немало, но ани єдна из них не дѣстала стопроцентовой пуддержки. Чомусь историки не увіділи и логічне припущеня русинського владыки Григорія Тарковича (1754-1841) по поводу праотчизны словян, котру владыка розмістив в Карпатськѣм регіоні. Годно быти, ош причинѣв сѣго бѣв тот факт, ош ищи й до сѣго часа рахуєся, ош у посліднѣм тисячоліті до н.е. словян у крайи под Карпатами ищи не было, кельты ги бы найшли туй якусь безлюдну заліснену пустыню. Айбо європейські учені – генетики и демографы, оприлюднили посліднѣм часом интересні результати своих изслѣдовань, котрі обобщені у генографії (нова область изслѣдовань людських генотипѣв на основі порѣвняня Y-хромосом и ДНК). Сисі дані доказувуть, ош у чехѣв, словакѣв и русинѣв (подкарпатських) є 37% словянського генотипу, 25% кельтсько-романсько-германського (!), 9% адриатично-балканського, 8% скандинавського и т.д. Та кідь кельты в V в. до н.е. найшли под Карпатами незаселений край, а даки и германські племена, які у другѣв половині I в. н.е. угнали їх удтіль, тоже найшли незаселений край, удкіль у русинѣв (подкарпатських) 25% кельтсько-романсько-германського генотипа? Майже ош настав час міняти дату появы словян не лем под Карпатами, но и уцілові на історичнѣв арені, и перенести і в часы дохристиянські, иншак не мож буде обяснити, удкіль ся узяли у русинѣв 25% кельтсько-романсько-германського генотипа. Выходячи из сѣго, треба бы змінити и думку про праотчизну словян и признати, ош русинський владыка Таркович мав правду...

Кельты нагле лишили край под Карпатами у другѣв половині I в. до н.е. в результаті нападения фракійських племен гето-дакѣв из юга

(из території Трансільванії) и єдночасно германських племен из запада и сѣвера. Кельтський опідум (лат.oppidum – кріпость) Галіш-Ловачка (западна часть типирѣшнього Мукачева) перестав существовати, а сесе означало кониць політичного, економічного и культурного вплива кельтѣв у крайи под Карпатами. Айбо ко лишать насидженое місто у результаті вражого нападения? Як правило, лем паны, бо їм є што тратити. В тоті далекі часы уєдно из племінным панством годна была пѣти и його воєнна дружина. Айбо в кельтськѣм обществі были ищи й ремесленники и земледільці. А селянин, як мы знаєме, дуже силно приязаний уд свойѣв земли, бо добрі розуміє, ош земля - сесе його єдиноє богатство, його кормилиця, зато нагле міняти насидженое місто вѣн не буде. Та й простый майстер тоже розуміє, ош на новѣм місті його нико не чекать и йому треба буде за ушытко уд начала, а сесе не так уже й легко учинити. Выходячи из сѣго, логічно буде припустити, ош прості кельты – ремесленники и земледільці – из-под Карпат уже никуды не пѣшли и надале мирно сосуществовали из сусідами-словянами, помалы асимілювучися у їх среді. Впливаючи, и доста замітно, на генотип тутишньых словян, який и вказує типирѣшню генографію. На основі вышенаведеных фактѣв, годни”сьме небезосновательно припустити, ош словяни появились у крайи под Карпатами скорше ги кельты.

Доста просто мож пояснити и 9% адриатично-балканського генотипа у русинѣв (подкарпатських), бо они годни быти поязані из єдным моментом из історії білых хорватѣв, племен сарматського авадь аланського (іраноязычного) происхождения. Історична доля заверла сисі племена у словянську среду Карпатського регіона в VI в.н.е., де они создали державное формованя, названое візантійським цісарьом и историком Константином VII Порфирогенетом (Багрянородным) (905-9.11.959) Білѣв Хорватійѣв. Айбо непозеравучи на свѣю воєнну

силу, пришлякув було не натўлко много, обы змінити словянське языкове и етнічне окруженіє, хоть они и організовали карпатських словян у державну формацію. До сього часа опстаєся загадків, як карпатські словяни за якісь двасто рѣків (VII-VIII вв.) доказали асимільованя білих хорватів, у военнїм удношеню намного сильніших, т.е. фактично панівний клас. Штѣсь подобное сталося у VII в. из турко-татарськими болгарями, котрі ся поселили межи южных словян и хоть и грали туй роль руководящїи военной силы, тоже были словянізовані тутїшными словянами. Словянський феномен? Чому товды його не было у словян у вопросах державницьких, из-за чого словяни аж до зміны границь у Європі по первїй світовїй вїйні не мали сильної незалежної держави (за винятком московських русів)? 9% адриатично-балканського генотипа у русинів (подкарпатських), на нашу думку, пояснюють ся тим, ош у 626 р. вожді білих хорватів откликнулися на запрошеня візантійського цїсаря Іраклія допомогти Візантїї в борбї з аварами, які обкружили были столицю імперїї Константинополь. Из помочїв хорватів авари были розбиті, и у знак подяки за надану помїч цїсарь поселив білих хорватів в Іллірії (зїмлі днїшних Словенїи и Хорватїи), де они запановали над тутїшными словянами и дали їм своє імня - хорваты. Єдна часть білих хорватів опсталася и надале жити в Карпатськїм регіоні, в т.ч. и на южных берегах Карпат и в передгорах. З часом у словянськїх середі білі хорваты цїлком ся асимільовали. Айбо они й так опставалися зїзані из своїми соплемяниками, што ся переселили в Іллірію генами. Сись зїзак и асимільація в словянськїх середі и дали 9% адриатично-балканського генотипу у русинів (подкарпатських). Обы закрыти тему генографїи, принагідно пувїме, ош поляки мавуть 50% восточнословянського генотипа, а украинці ищи булше (туй європейські учені не нашли генных слїдів носительїв трипольської культури).

Як уже было пувїдено выше, слов"яне – аборигены Карпатського регіона и часть асимільованих кельтів никуды не пїшли и завто, як тут ся в їх країи появили даки и германські племена у перших віках н.е. Айбо за них, мирных жительїв лісів и передгор Карпат, мало ко знов, зато и не чудно, ош якийсь час русинський край опставася, як його называли стародавні авторы, terra incognita, т.е. незнама земля. Правда, тут треба обяснити, чому стародавні историки (середземноморські и їх сусїды) страшно любили употребляти фразу „незнама земля”. Дїло в тому, ош сисї историки были страшні домосїды, много писали за тоті народы, што з нима сусїдили авадь на їх державы нападали, и мало писали за народы далекі. Завто фраза „незнама земля” была у них доста ходова, її не треба было пудкрїплювати фактами, бо в принципі она нич и не означала. На жаль, любопыт-

ному читателю она нич и не поясньовала. Годно быти, ош фраза давних историків „незнама земля” и побудила историків ищи й теперь утверждати, ош слов"яне появились на историчнїх арені якось наглі, не знати удкіль и намного пїзніше – чеський професор-славїст Любор Нїдерле даже утверждать, ош нїє ани єдного историчного факта, ани єдної достовірної традиції, ани міфологічної генеалогії, котрі бы помогли нам отвїтити на вопрос, де ся взяли словяне. Нїдерле намагаться доказати, ош наука не знає, де ся словяне взяли и які были у них удносины из другими народами. Сесе припущєня чеський ученый высловив десь в началі XX в. Мы, оперувучи даныма генографїи, припущаєме, ош словяне годни были появиться в країи под Карпатами ищи скорше уд кельтів. Мы даже увїрені, ош Таркович мав правду и пуддержуєме го у тїм, ош праотчизнїв словян є компактна територія Карпатського регіона, а не землі уд Вісли до Одера на сївері и до Днїпра на востокї (є и така гіпотеза), бо сесе дуже величезное пространство и на сих землях у тот самый час жили и другі племена и племяні обєдинєня, потомки котрых тоже годни казати, ош сисї землі суть їх праотчизнїв. В такїм случаи треба признати исключительно прозорливость русинського греко-католицького церковного иєрарха, першого владыку новосозданой у 1816 р. Пряшевської єпархїи Григорія Тарковича (1754-1841), який, не будучи историком, у свойїх панєгіричнїх оді „Тезоименитству его царского высочества, пресветлейшаго государя Іосифа, угорскаго палатина” (1805), написанїх на честь палатина Мадярського королевства Йѣзефа и присяченїх выдатному мадярському просвітителю Ференцу Сечені, говорить про праотчизну словян так: «Карпат славянов есть истый отец, мати, но розсїянїї дїти то не хочуть знати» - т.е. Таркович говорить, ош праотчизнїв словян суть Карпаты (Карпатський регіон-авт.), но нико того чогось не хоче признавати. Треба повісти, ош за 205 років из дня написаня сїї оды твердо пуддержали припущєня русина Тарковича лем московські историки Карамзин Н.М. (1766-1826) и Ключевский В.С. (1841-1911). Но того было в далекїм 19 ст. Айбо и так на фоні вышеповідєного словянська гіпотеза чеського професора Нїдерле уже ся не видить аж такїв безхибнїв. Таким образом, мы попробовали побзерати на теорію словянства з точки зренія нової области изслїдованя людських генотипів - генографїи, результаты котрої крихту розогнали мрак над словянським этногенезом, а также привели нас до думки твердо придержаватися гіпотезы Григорія Тарковича удносно Карпатського регіона як праотчизны словян и утверждати, ош словяне появились на историчнїх арені ищи до н.е.

Димитрій Поп, Ужгород

Історія сім'ї Бровді

(Часть II)

Отец пуйшов, а мы ищи на єден день обсталися. Мама была беспокойна, нібы почувствовала трагедию. Мы отправились дому пішком у сыруй погоді. Виділисьме совєцькі войска... Мы ишли у направленію вароша и через довгий час из тяжкостями добралисьмеся до нашої віллы. Коли мы зайшли, то из изумленієм увиділи, ош вілла занята партизанами. И слова не было, обы мы там обсталися. Мусилисьме пуйти до сусідув, до Калман бачія, де жила наша родина, коли ищи не была готова вілла. Айбо и там не малисьме спокуй, бо маму КДБ постоянно вызывало на выслукованя.

- Ци были униженія? Мали они якусь границу?

- По-мойому, нѣт. Бродячи по віллі партизаны, уже на другой день поковтали до нас, говорячи ид мамі: „Пойте до нас, мало повеселимся, потанцюєме,” – казали. Мама была беспомощна, из двома дітьми, не знала ни по-руськи, ни по-словацьки. Мы не мали у што убраться, наші служниці тайком выносили нашу одежу из нашої же хыжі. Спасли лем даякі річи, немного, лем 2-3. Пак из помощью наших служницъ был спасеный портрет отца, намалёванный Бейлом Ерделі. Маму походы у КДБ страшно вымучёвали. Усе звідали вуд неї: „Де гроші, де гроші, котрі затайилисьте?” Они нич не знала. Мала лем 28 рокув, двох дітей и глядала мужа, плакала. Хотіла покончити из собов,

айбо позерала на дітей и не могла сесе учинити.

- Тогда уже знала, што зробили из її чоловіком?

- Айно, айбо бізовалася, ош скоро його выпустятъ. На тот сатанинський план, по котрому сталося ушытко у далшому, никто не думав. Мама ходила на свіданія у тюрму, я досі сохранияву тоті цидулы, по котрым туды пушчали. Тогда она зачала учитися по-руськи, бо лем кириликов мож было написати содержания чомага. Мы голодовали, ходили из хыжі до хыжі. Продавалисьме тоты речі, котрі удалося вынести служницям, из того жилисьме, продаючи їх за безцінок жидам. Через рук дусталисьме єдну комнату у пивничному ряді, де была обща кухня. А наша вілла была удты недалеко, каждый день мы ишли коло неї. Мамі 10 рокув не давали роботу. Памнятаву, ош свою каракулёву бунду, котру удалося вынести, мама продала руськуй жоні. Она могла содержать нас, лем дякувучи случайным роботам: мыла платя, біглёвала, мыла пудлогу, т.е. робила тяжку чорну роботу.

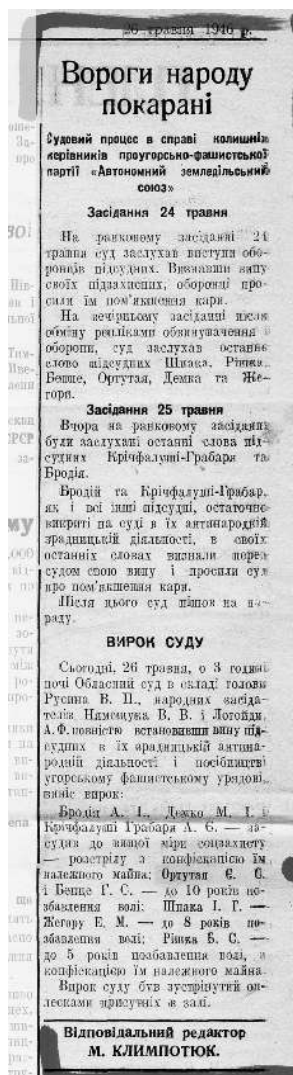
- Коли она стыкнулася из настоящим лицем коммунизма? Коли дозналася, ош її чоловіка розстріляли?

- Ушыткі знали, ош отец муй невинный. Мы дуже надіялися, ош його діло розслідувуть справедливо. 25 мая 1945 рока выголосили вырок: „За преступления против народа, зраду, шпіонаж у ползу мадар, як наёмник фашистов, агент Ватикана, американський шпіон – заслуженный на смерть и конфіскацію майна”. У объективнуй гуманнуй пресі його обозвали зрадником, паскудов и т.д., накониць понюс заслуженну кару, засудили на смерть!” Мама дустала шок, она не могла у сесе повіровати. Про сись приговор документа не є.

- Перед казнью ты стрічався из отцом?

- Айно. Мы из мамов навістили його у темниці. При стрічі я памнятаву, як вун прятал руки, бо ногті были сине-чорні, бо їх здерли. Про то, як його мучили, розказала нам єдна знакома, чоловік котрої был тюремным доктором. Айбо на стрічах про сесе мамі, у котрої постоянно текли из очей сльозы, нигда не говорил. Глубокий слід у мені лишився и пусля того, як раз, коли мы из мамов ишли по парку, у окруженію міліцейських появився бородатый чоловік у наручниках. „Позирай, там твуй няньо!”, – уповіла мені мама. Вун побзерал на нас, попраболовав пуднести руку, айбо тут же дустав удар у плечі гумовов палицёв. Спотыкнувся, майже не упав и дустав удар ногів. Його вели из выслукованя у тюрму. Я хотів розказати про тот період и тот світ, де родився и де мої родичі были мучениками... Послідньое письмо у книзі Арон

Томаша було посліднєв вістков вуд отця. Мы жили у невіденню, чулисьме усякі слухы: там виділи отця, туй виділи. Даколи мы дуставали вісті вуд Івана Шпака. Іван Шпак був інтелігентным русином, изучав юриспунденцію у універзитеті у Празі. Коли муй отец став політиком, вун став редактором новинки. И його осудили на 4 роки. Його жона Аліз была ліпшов цімборков мої мамы, происходила из родини епископа Гебея Аліз нинія, коли її чоловіка осудили, переїхала у Мадярщину. Пусля руської инвазії гатары были ищи открыті даякий час. Многі тогды поутікали, старавучися сохранили свою сімью. Она кликала мою маму: „Пой, Маріка! Івана забрали, кидь їх выпустятъ, они за нами пуйдутъ!” „Ньит, я свого мужа туй не лишу”, - одказала юй мама. Аліз нинія из двома

дїтьми „утікла”.

- Недаром кажуть, ош существует „перст судьбы”. Ци був такий у вашуй судьбі?

- Айно, судьба часто повна случайностей, котрі определяють далшое житя. Чоловіка Аліз нийний не розстріляли, як мого отця. Через 8-9 роков выпустили, фізично и морально уничтоженым. А був дуже інтелігентным чоловіком. Учився у Сорбоні (из помощью мого отця), перфектно говорил по-французски. Єден из сынов, коли утратив родичув, купив невелику квартиру у Будапешті коло Оперы, котру затым продав мені. Я там и до теперь живу.

- Думаю, ош маєш теплі споминаня на сімью Аліз нинії, айбо вернімся до ужгородського періода. Коли твуй отец исчез, вы не знали, ни де вун, ни што из ним є, коли вы дозналися про нього? Кто вам розказовав правду? Я так знаву, ош твоя мама пробаловала розслідувати сесе, и ты также, коли уже став взрослым. Розкажи и нам правду про сисі трагичні часы, без котрых и досі не мож porozumіти, як могло и што могло статися?

- Я рахуву своим довгом про сесе розказати. Послі того, як мама пуд час очередного посещения тюрьмы учула – „Рія, Рія, - кроме записки у книзі Арона Томаша, стали доходити ид нам усякі ложні слухы. Тогды моя мама и Аліз нинія дораховали пуйти до „страшного” главного прокурора Андрашка, котрый судив мого няня и чоловіка Аліз нинії. Судья был русином, мав лем 28 роков. Пузніше из нього зробили „Героя Советского Союза”, бо колись был партизаном (между прочим дезертировал из армии Людвіга Свободы). Руські постоянно казали мому отцу, ош не убьютъ його, рішили най убьютъ свої русины, котрі приняли їх „освобождение”. Так ся и стало, паскудну роботу заставили робити „преданных” русинов. Приговор так называемого „народного суда” был юридично недействительным, бо смертні приговоры юридично у Советському Союзе не существовали. А тогды ид смерти приговорили 28 чоловік. Василь Русин был тогды „народным суддѣм”. Пусля зміны режима (у 90-і роки) робили из ним интервью у Києві, де тогды жив. Новинка завдала йому вопрос: „Вы приговорили до смерти Андрия Бровді и його сотрудикув. Вы не чувствуете за сесе угрызнения совести, чувство вины?” Отвіт был циничным: „Ньит. Они заслужили того, што дустали. (Сисю статью я дотеперь сохраняю). А мого отця уже тогды реабилитировали. Вернувшись ид візиту матери и Аліз нинії, то тогды сталися такі события. Коли они поковтали у двері, їм открыла жона Андрашко. Она увиділа, ош сисі дві жоны дуже рішительно настроєні, не мож было їх прогнати. Из комнаты раздався грубый голос прокурора: „Што хочете?” „Не знаєме нич про своих чоловікув”. Тот же грубый голос їм прокричав: „Ваші чоловікі уже не живутъ!” Аліз нинія остолбеніла, мама упала у обморок. Затым на каждому документі стояла позначка ПНЛ (політически неблагонадежное лицо). Из того часа мама нигда не могла дустати роботу...

Марія Ортутай
Товмачила Др. Маріанна Лявинец

Ігорь Грабарь

Ігорь Грабарь рахується знамым руським (російським) живописцем русинського походження. Вун – искусствознаватель, основатель и організатор реставраційного діла у Росії. Родився Ігорь Грабарь 23 марта 1871 рока у Будапешті. Отец Ігоря Грабаря – Емануил Грабарь, юрист, карпато-русинський общественный діятель, женився на доньці Адольфа Добрянського, Олзі. Вуд сього брака родилися два сини – Ігорь и Владимир.

Емануил Грабарь був депутатом Мадярського Парламента, вун виступав проти мадяризації на Подкарпатській Русі, начатої у 70-х роках правительством и котру поддержовав Мукачівський єпископ Панкович. У протистоянню мадяризації основыв сатиричну новинку „Сова”. Емануил Грабарь був русофілом, поддержовав связь из руським дипломатом у Відні М. Раєвським. На Католичеському Конгресі у Будапешті отстойовыв право греко-католичеської церкви Подкарпатської Русі на автономію. У боротьбі из мадяризаторами вун потерпів поражєніє и у началі 90-х рокув мусів утікати из Мадярщини. Вун утік у Чехію, пак у Францію и накониць у Росію. Послі вимушеної еміграції Емануил Грабарь, його жона, Олга Добрянська, из сынами поїхала у помістя отца, Адольфа Добрянського у Чертежное (Словакія) и жила практично пуд надзором поліції. У 1879-1880 роках она вывезла дітей до мужа у Росію. Олга Добрянська продолжала свою общественну и політичну діяльність у Галиції. У 1882 році была арестована уєдно из своим отцом Адольфом Добрянським австрійськов поліційов. Они были обвинені у русофільстві, у контактах из руськими діятелями. Сисі обвиненія были кваліфіковані австрійськов поліційов, як „панславизм” и зміна державі. Державный обвинитель потребовав діла Добрянського и його доньки смертного приговора. Сись процес мав великий резонанс у Європі, був кваліфікований як політична провокація и закончився повным оправданієм Адольфа Добрянського и Олги, так як не было нияких доказательств їх вины. Послі процесса Олга виїхала ид своєю родині у Росію.

У 1880 році родина поселилася у Єгорьевському, де Ігорь Грабарь закончив гимназію. У 1895-1896 роках учився у Петербургській Академії Художеств под руководством И. Рєпіна. Затим

учився у Мюнхені (1896-1901) у школах Ш. Голлоші, А. Ашбе, у Парижі у Академії Жюльєна (1897). У Росію Ігорь Грабарь приніос ідеї імпрессионизма у пейзажну живопис, став „поэтом русской зимы”, став теоретиком и историком искусства. Єднов из самих знамых картин И. Грабаря є картина „Февральская лазурь”. И. Грабарь, розказувучи про момент написання своєї картини, споминать на чудесні світлі сонечні дні, про природу, котра нібы сятковала якоєсь необыкновенное сято – сято лазорового неба, білих берез, кораловых галузок и сапфіровых тіней на ліловому снігови цвіта оргоны. Вун видів сись переклик ушитых цвітув радуги и хотів передати „хоть десяту долю сьой красоты”.

У 1909-1916 роках написав перву 6-томну „Историю русского искусства”. У 1913 році був выбраный директором Третьяковської Галереї. Пусля революції и гражданської войни у Росії Грабарь став організатором музейного діла, реставрації и консервации памятникув искусства. Быв выбраный

дійствительным членом АН СССР Академії Искусств СССР.

У своих споминах (1937 р.) И. Грабарь описав роки, проведені у помістю діда А. Добрянського у Чертежному. Любознательный юнак у бесідах из містными селянами учув про вто, ош стріча русинув из руськими катунами армії генерала Паскевича у 1849 році, котрі прийшли на помощь австрійському войську проти мадярської революційної армії, не была таков приятнов и теплов, як про тото говорив його дідо. У юнію 1955 рока посітив своїх русинських предкув на Подкарпатію. Вун подаровав Закарпатському Художественному музею у Ужгороді колекцію своих работ (26 картин и 24 графіки).

Февруарська лазурь

Составила
др. М. Лявинец

Русины у гостях у гимназии им. Шандора Вереша у Ференцвароши

По приглашению школы им. Шандора Вереша 19 марта депутаты РМС Ференцвароша побывали у гостей у коллективе школы.

Анна Бекеш, учителька истории обратилась до мене из письмом по поводу проведения интеркультурных дней у школе из просьбов выступити перед учениками двух класов и розказати про историю, культуру, традиції русинув и также про діяльність русинської меншины Ференцвароша. Наше самоуправление из радостью взялося за роботу, бо сякое приглашение ищи не дустали сьме нигда, одколи фунгуєме. Дуже были сьме горді, ош мадярська школа интересуєся нашов русинськов меншинов.

Доклад про историю русинув я попросила зробити Маріанну Лявинец, председателку Столичного Русинського Меншинового Самоуправления.

Перед уроком мы познакомились из директором гимназии Амбрусом Добсайом и учителями школы, котрі повіли нам, ош дуже ся интересувуть національными меншинами и хочуть обы и школьники познали націоналности, котрі живут на территории Мадярщины.

Наше міропрятіє открылося привітствієм присутствующих. Я од имени ушитых русинув подяковала за возможность представитися.

У своему докладі Маріанна Лявинец розказала про историю русинув, де жили русины у давні часы, де живут теперь, про булш, як тысячолітнее совмістное жита из мадярами, про вто, ош русины нигда не мали отцюзнины, айбо свойов праотцюзнинов рахувуть Подкарпатя, де и теперь живут у булшости. Ученики дозналися, ош меншинові самоуправления намагавуться робити ушитко діла того, обы русины сохранили свуй идентитет, язык, греко-католическу віру, традиції. Розказали сьме про міропрятія, котрі проводят діла сього. Из гордостю престабили сьме плеяду наших знамых русинув, будителюв русинства А. Духновича, А. Павловича, Е. Фенцика, И. Сильвая, ученых А. Годинку, А. Бонкало и также художникув, композиторов, співакув, и т.д.

Дуже великое впечатление на ушитых зробив документальный фільм Шандора Ковача про Верецький перевал, про памятник тому місту, де

первый раз войска Арпада перейшли на территорию, на котрой основали свою державу.

Пусля фільма я розказала про работу Русинського Меншинового Самоуправления Ференцвароша од начала його організації. Розказала, кулько русинув жиє у Мадярщині, про закон про національні меншины, котрый дав возможность національным меншинам мати самоуправление, школы, вызначити свої національні сята, мати свої театры, ансамблі и т.д. Ознакомила молодеж из

тими культурными міропрятіями Ференцвароша, на котрых мы принимаєме участие каждый рук и прикликала ушитых на стрічу меншин Ференцвароша, котра одбудеся 15 мая у Домі Культуры Ференцвароша, де школьники можуть увидити фольклорну разноцвітность и богатство национальных меншин Мадярщины.

Діла того, обы діти учули русинський живый язык и народні мелодії,

послухали сьме диск Анны Кедик из популярными русинськими співанками. Ми представили также русинські видання за послідні роки, котрі выйшли у Мадярщині: Календарі-Алманахи, новинки Русинський Світ, Русинський Вісник и др.

Из того, як діти звідали нас и попросили уповісти дакулько предложеній на русинськом языке, было видко, ош заінтересовалися русинами.

Пуд коніць презентації мы указали ученикам дуже важну інформацію про меншины, електронну бібліотеку „Örökség-Kultúra” Oktatási E-Könyvtár, де є матеріали про національні меншины Мадярщини: література, періодики, журналы, відео- і аудіоматеріали. Се новий портал на інтернеті, котрый вклученый у програму „SULINET” (електронна школна програма), и де ученики можуть дустати массу інформації про ушиткі націоналности, котрі жиють у Мадярщині. Діла нас, русинув, се дуже важно, бо сак намного скорше и булше молодежи познає нас, наше жита и діяльність, особенно, кидь тема про меншины буде вклучена у школну програму Мадярщини. Колектив школы дуже подяковав за нашу інформацію.

Електронный адрес: www.sulinet.hu/oroksegtar

Ольга Сільцер-Ликович
председатель РМС Ференцвароша

МАРТ

Иоанн Раковський

5.03.1815 - Родився **Иоанн Раковський** - подкарпато-русинський будитель, автор шкільних книг. У Будині 13.03.1856 рока випустив „Церковну газету” - перший періодичний орган подкарпатських русинів у Мадярщині. „Церковну газету” видавало „Общество Св. Стефана”.

7.03.1875 - Родився **Гиядор Стрипський** - писатель, журналіст, товмач, фолклорист, етнограф, историк літератури, русинофіл. Робив у Національному Музеї в Будапешті, де позбрав багато експонатів і книг із Подкарпаття. Напечатав перші изглядованія про русинські старопечатні книги. (Угро-руські літописні записки, 1911).

Быв членом Мадярської Академії Наук. У роботі „Где документи старшей истории Подкарпатской Руси?” (1924) призывав русинув честовати свуй рудный язык и сохранять топоними у селах, де они живутъ.

7.03.1925 - Родився у Матисові **Штефан Ладжинський** - музыкант, композитор, культурно-сосполный діятель.

8.03.1360 - „Літопис”, найдений у Мукачовському монастирі пише, ож князь Федор Корятovich „... в честь и память Святителя Христова Николая положен храм сей, и уведе в он иноков...”

9.03.1881

- Родився **Иван Мурані** - греко-католический священник, просвітитель, педагог, лінгвіст. Образование достав у Ужгородській духовній семінарії, рукоположений у священники у 1905 р. Як математик, був избраный членом Мадярської Академії Наук. Автор учебників по математиці, астрономії, граматиці. Потовмачив У. Шекспіра, Ч. Діккенса. Свої статті, товмачення, публіцистику публікував на страницах „Учителя”, „Літературної неділі”. Архив і бібліотека И. Муранія была знищена по приказу НКВД.

Иван Мурані

9.03.1906 - Родився **Бартоломей Гаджега** - педагог, краевед, общественно-політический діятель. Закончив Ужгородську учительську семінарію. Збрав и публікував фолклорный матеріал. Из 1936 р. составлял записи у „Пам'ятнуй книзі”, своеобразный народную енциклопедію.

10.03.1241 - Родився **Дейнеш Гийдерварій** - уєдно из русинами обороняв Веречанський перевал уд нашествія татар. У битві погигло много русинув, котрі обороняли землю Мадярщини.

14.03.1737 - Родився **Арсеній Коцак** - знамый ученый, лінгвіст, поет, педагог, историк, філософ, теолог. Автор граматики „Школа или училище грамматики русской і прочих многообразных отрокам надлежащих...” (бібліотека Дебреценської Універзیتی). Граматика написана в роках 1768-1788, намного скорше уд М. Лучкая, лем не опублікована.

15.03.1838 - Родився **Иван Сільвай /Уриил Метеор/** - знамый прозаїк, поет публіцист, церковный проповідник. Теологію закончив у Будапешті.

15.03.1783 - Родився **Василій Довгович** - греко-католический душпастырь, первый знамый поет на світські теми, різнобокий писатель, ученый-філолог, антрополог, музыкант, художник. У 1830 році був избраный членом - кореспондентом Академії Наук Мадярщини, лишив за собов 248 латинських, 36 мадярських 10 русинських трудов.

Иван Сільвай

17.03.1913 - Умер **Александр Митрак** - русинський словникарь и писатель.

19.03.1901 - Умер **Адольф Добрянський** - признаний у Мадярщині вождь русинів.

19.03.2003 - У Будапешті зареєстровано **Вседержавноє Общество Русинської Інтелігенції ім. Антонія Годинки**. (ВОРИАГ).

20.03.1792 - Родився **Йосиф Змій-Микловші** - художник. Из 1814 р. дяк церкви Сятої Варвары у Відню, паралелно изучав живопись у Віденській Академії Художеств (1814 -

Гиядор
Стрипський

Честовані читателі!

Просиме Вас подпорвати **Общество Русинської Культуры 1% податка личного дохода**.

Вашу фінансову подпору просиме перевести на рахунок:

OTP Bank Rt.: 11784009-2000525

Adószám: 18180406-1-42.

Председа Ольга Сільцер-Ликович.

МАРТ

Александр
Митрак

1822). Из 1830 р. иконописец Пряшовської капітулы, писав портрети містних діятелей, жанрові картини, портрет Еп. Григорія Тарковича.

21.03.1938 - Родився у селі Брод (Иршавський окрес, Подкарпаття) **Андрій Бокотей** - художник скла и кераміки. Їго отца, котрый був греко-католическим священником, у 1949 р. за отказ принять православіе осудили на 25 роков. А.Бокотей закончив середню школу у Чинадієві, пак став студентом Художественного Института у Лембергу. У 2000 р. стає директором Лембергської Академії художеств, у 2001 р. – дійсвителным членом Академії Художеств України. У 2006 р. йому присвоєно званіє народного художника України. Творчість А.Бокотея достигла світового уровня.

22-23.03.1991 - У Меджілаборцях одбывся **Первый Світовый Конгрес Русинув.**

22.03.1923 - У Мукачові **організовалося Културно-Просвітительное Общество им. А. Духновича.**

24.03.1910 - Родився **Дюла Ортутай** – знамый етнограф, член Мадярської Академії Наук. Изгядововав русино-мадярські звязи, выдав казки Михаила Федича. Член Подкарпатського Общества Наук (1941).

25.03.1871 - Родився у Будапешті **Игорь Грабарь** - мироизвістный ученый, искусствовед, живописец, був директором Третьяковської Галереї. Їго отец був депутатом Мадярського Парламента, а мати - Олена Добрянська, дочка А. Добрянського.

25.03.1933 - Родився **Юрій Чорі** - поет, прозаїк, публіцист, середню школу закончив у Мукачові. За антисоветську діяльність був засужений спецсудом на 10 роков исправительно-трудовых лагерув. Реабілітований у 1991 р. Є автором многих видань: „Слово не полово“, „Легенди нашого краю“, „Цвіт папороті“, „Жива історія“ и др., жерелом діля котрых послужив живот рудного края.

27.03.1899 - Умер **Юлій Ставровський-Попрадов** - знамый русинський поет.

27.03.1937 - родився **Ференц Семан** - представитель подкарпатського авангарда 60-х рр. Быв єдним из ведучих художников нової волны. Советьков пропагандов був провозглашений “формалистом”. Мав 11 персональных выставок, котрі мали великий успіх. Картины Ф. Семана суть у многих галереях Европы и Америки.

28.03.1919 - Родився **Юлій Мушка** - знамый русинський художник Пряшовщини.

29.03.1865 - Умер **Александр Духнович** - великий подкарпато-русинський будитель, поет, прозаїк, драматург, историк, філософ, фолклорист, геніальный педагог.

Адольф
Добрянський

Юрій Чорі

Еп. Григорій
Таркович

Ференц Семан

Честовані читателі!

Просиме Вас подпоровати **Вседержавноє Общество Русинської Інтелігенції имени Антонія Годинки 1% податка личного дохода.**

Вашу фінансову подпору просиме перевести на рахунок:

Swift kód: TAKBUNB 54700082-18003699 Adószám: 18179475-1-42.

Председа Проф. Др. Антоній Лявинец

Честовані читателі!

Просиме Вас подпоровати **Общество За Культуру Карпатського Рєгона 1% податка личного дохода.**

Вашу фінансову подпору просиме перевести на рахунок:

K&H Bank ZRt.: 10401103-50515656-48491009

Adószám: 18715194-1-13

Председа Андрій Манайло.

Поштарь Фекета

Легенди – то совість наша пресвята. Їх у нас ани злодій не украде, ани огонь не спалить, ани вода не забере. Легенди не умирають, як і пам'яті наша людська. Вони – наша історія.

Єднов из таких історичних постав був, є и буде на віки вічні Федор Фекета – поштарь, котрый каждый Божий День піши носив пошту из Ужгорода у села Турянської Долини.

Розказувуть, ош ищи легінєм, роблячи у лісах десь пуд полонинов Рунов, Федор Фекета каждый вечур, коли уже ушыткі змучені люди полягали у колыбах на одпочинок, спішить у свої Турьї Реметы, обы хоть на минутку, через фірганок помиловатися, як його любка Илонка заплітатъ свої русі косы. А рано уже треба было до схода сонця бучки валити у тых дебрях заклятых.

У дворі водяного млина Илончиних родичув, на єднуй из майвысоких трепет гніздилися бузьки. Надоіло старому мельнику слухати їх клацання, котрое не давало йому спокуйно спати, узав тай зрубав трепету. Розсердилися бузьки – из огня, што десь у полю догоряв, принесли ищи тліючое угля и верли на мельниковое обыстя. Того же літа смерть прийшла у Илончину родину. Сиротов из односільцями подалася у наймы – житницю жати аж десь за Дунай. Обіцяла Федору вісточку подати. Та уже и осінь минула, рук,

другый, а письмо нібы десь заблудилося. Удтогды Федор и нанявся поштарём, обы первым перебраться у Ужгороді обіцяну вістку, бо може паны її стратять, як тоту правду, котру и донині глядаєме. Та кулько не ходив, а письма так и не дочекався. А ищи така легенда. До Турьї Ремет якось прийшли вербовальники и агітовали верховинцюв на заробутки за океан. Казали, ош у них там золота, срібла, як у наших Карпатах листя буквого, хоть лопатов греби. Так родичі Федора и подалися на чужину ласкаву долю глядати, а малого Федора лишили на старых діда и бабку.

Так минули роки, уже и старі давно поумирали, а письма так и не было. Так сталося, ош Федор пуйшов поштарити. И як не упозіровав тоты конвертики, имня Фекета там не муг найти.

Была ищи и така легенда. Роблячи пуд самов полонинов Рунов, каждый раз, коли лісорубы спускалися до своих хыж на Сяту Неділю, Федор на плечах носив по дереву из надеждов побудовати и собі хыжку, змочися на землю. Та уже коли зобрався правити зруб, кось його замелдовав. За такое „злодійство” Федору на площади коло церкви руку одрубали. Та люди його пошкодовали и наняли поштарём.

Юрій Чорі

Подав **Іван Козак**: „Моя газета” № 3, Перечин 1977.

Сердечный поздрав рускиням и ушыткого найліпшого вам вінчує из нагоды Межсинародного Дня Жун – председа Світової Рады Русинув Дюра Пануга.

Шей гоа, гоа, милєнко моя

Шей гоа, гоа, милєнко моя,
шей гоа, гоа, милєнко моя,
повєдз ти мнє, моя наймилєнша, чи будяєш моя,
повєдз ти мнє, моя наймилєнша, чи будяєш моя.

Я ци нє повєм бо я ніч нє знам,
я ци нє повєм бо я ніч нє знам,
бо я млада як млада ягода, я робиц нє знам,
бо я млада як млада ягода, я робиц нє знам.

Єст у полю бич научиш робиц,
єст у полю бич научиш робиц,

а на бресце жєлєна галужа зоз сна зобудзиц,
а на бресце жєлєна галужа зоз сна зобудзиц.

Ище сом ци ніч уж ме строїш биц,
ище сом ци ніч уж ме строїш биц,
а док будзем твоя наймилєнша цо будзєш робиц,
а док будзем твоя наймилєнша цо будзєш робиц?

Винко будзем пиц тебе будзем биц,
винко будзем пиц тебе будзем биц,
а палєнку будзем попивовац, тебе любовац,
а палєнку будзем попивовац, тебе любовац.

Др. Йозеф Ботлік Антоній Годинка и языкові проблеми на Подкарпатю у 30-х роках ХХ ст.	стр. 2
Анна Ш. Бенедек Презентація Календаря-Алманаха 2009.....	стр. 5
Архімандрит Василій Пронин Епископ Алексій Повчий	стр. 7
Валерій Падяк Анатолій Кралицький.....	стр. 8
Штефан Ладизінський Нова книга Штефана Ладизінського.....	стр. 9
Димитрій Поп Епископ Таркович.....	стр. 10
Марія Ортутай История сім'ї Бровді.....	стр. 12
Др. М. Лявинец Игорь Грабарь.....	стр. 14
Ольга Сільцер-Ликович Русины у гостях у гимназії им. Шандора Вереша.....	стр. 15
Пам'ятні дати.....	стр. 16
Юрій Чорі Поштарь Фекета.....	стр. 18

Kiadja
az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat
Felelős kiadó: Manajló András

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Ljavinecz Sztjepán - felelős szerkesztő;
Dr. Lyavinecz Marianna - szerkesztő;
Morilyák Valéria, Szilcer-Likovics Olga, Dr. Szabó János,
Szónoczky János Mihály;
Szkiba Irén - szerkesztőségi titkár;
A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Tel.: (06-1) 468-2636
Fax: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
lavinec@freemail.hu
http://www.ruszinvilag.hu
Nyomdai munkálatok: Atlantisz Reklám- és Nyomdaipari Kft.

Выдає:
Всержавное Русинське Меншинове Самоуправление
Отвітственный выдаватель: Андрій Манайло

Члены редакции:
Др. Степан Лявинец - отвітственный редактор;
Др. Маріанна Лявинец - редактор;
Валерія Мориляк, Др. Янош Сабов,
Ольга Сільцер-Ликович, Янош Мігаль Соноцкі;
Ірина Скиба - секретарка;
Адрес редакции:
1147 Будапешт, улица Дярма 85/б.
Тел.: (06-1) 468-2636
Факс: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
lavinec@freemail.hu
http://www.ruszinvilag.hu
При передрукови посилатися на "Русинський Світ"

ISSN: 1785-1149

*Появлення новинки пудпоровали: Фондація Национальных та Етнічних Меншин Мађарицини,
Всержавное Общество Русинської Интелігенції имени Антонія Годинки,
Фондація "За Русинув" и Общество Русинської Культуры.
A lap a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,
Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmiségi Közhasznú Egyesület,
"Ruszinokért" Alapítvány és Ruszin Kulturális Egyesület
támogatásával jelenik meg 1000 példányban.
Egy példány eladási ára: 600 Ft.*